

Катарина МИТРОВИЋ

ТРАНСУМПТИ И ПОМЕНИ ИСПРАВА У РУКОПИСНОЈ КЊИЗИ *ALTARI E CHIESE DELLE VOSCHE DI CATTARO* ИСТОРИЈСКОГ АРХИВА КОТОР

Кључне речи: которска епископија, млетачки епископи, рукописна књига *Altari e chiese*, трансумпти, преписи, помени, папски регистри, хронологија, просопографија

Постанак града Котора обавијен је маглom и губи се у столећима сеобе народа када су балканским просторима крстарила разна германска, аварска и словенска племена. Било да се инсистира на тези о континуитету античког Акрувијума и раносредњовековне Декатере¹ или условно прихвата прича Мавра Орбина да су у изградњи средњовековног града пресудну улогу одиграли становници босанског Котора који су због напада Мађара били принуђени да напусте свој град и уточиште потраже на морској обали где су заједно са преживелим становницима Акрувијума подигли нови град и дали му име у спомен на завичај,² остаје извесно да је средином 10. столећа Котор представљао оформљен урбани центар са доњим и горњим градом и храмом посвећеним св. Трипуњу, што се може закључити на основу вести византијског цара и писца Константина VII Порфирогенита.³ Ипак све до 14. века сачувани су само појединачни документи домаће провинијенције који обасјавају тек понеке фрагменте живота комуне у настајању, а данас се чувају далеко од града у коме су написани, највише у Загребу и Санкт-Петербургу.⁴

¹ Преглед литературе о том питању настале током неколико последњих деценија доноси М. Антоновић, *Град и жупа у Зетском приморју и северној Албанији у XIV и XV веку*, Историјски институт. Посебна издања књ. 39, Београд 2003, 31.

² М. Orbini, *Il Regno degli Slavi*, Pesaro 1601, 297-298; превод дела са стручним коментарима С. Ћирковића: М. Орбин, *Краљевство Словена*, Sezam Book, Зрењанин 2006², 76-78.

³ *Византијски извори за историју народа Југославије II*, приредио Б. Ферјанчић, Београд 1959, 17, 23.

⁴ Д. Синдик, *Понтификал которске бискупије у Лењинграду*, Историјски часопис 31 (1984) 53-66.

Установа јавног нотаријата почела је да се у Котору уобличава сразмерно рано. Први по имену познати професионални нотар био је презвитер Јуније. Он је 1200. године саставио исправу у којој је поменута одлука коју су неколико година пре тога у време кнеза Бенеше и у присуству папског легата Гвалтерија донели грађани Котора (*totius populus civitatis*) у циљу спречавања злоупотреба проузрокованих зеленашењем.⁵ Током 13. столећа повремено се као састављачи которских исправа помињу заклетни нотари (*notarii iurati*) искључиво припадници свештеничког staleжа.⁶ Доцније је „због избијања различитих скандала и пошто смо многа наша права изгубили услед њихове ароганције“ донета статутарна одредба према којој свештеник није могао да врши службу нотарa.⁷ У време развијене комуне у 14. и 15. столећу занимањем јавног нотарa бавили су се учени људи који су се посебно школовали и припремали за тај посао, пореклом углавном Италијани.⁸

Разлог због кога документи из ранијих времена нису доспели до нас у већем броју делимично лежи у томе што је град Котор веома пострадао за време рата који је Млетачка република водила против Ђенове и Угарске (1377-1381). Наиме, у предвечерје 14. августа 1378. године млетачка флота под заповедништвом Виктора Пизанија заузела је Котор. Том приликом похарана су многа јавна здања и домови которских житеља, а бес завојевача није поштедео ни цркве из којих су изношене реликвије и заветни дарови.⁹ Реставраторски радови праћени археолошким ископавањима предузети на црквеним грађевинама 80-их година 20. века показали су да је већина тих објеката претрпела штете у пожару који се са великом прецизношћу може датовати у 1378. годину.¹⁰ Пљачки и паљевини била је изложена и ризница катедралне цркве, тако

⁵ Д. Синдик, *Которска исправа из 1200. године*, Историјски часопис, 37 (1990), 197-203.

⁶ L. Blehova-Čelebić, *Hrišćanstvo u Boki 1200-1500. Kotorški distrikt, Pobjeda, Narodni muzej Crne Gore, Istorijски институт Crne Gore, Podgorica 2006*, 95 (= Blehova, *Hrišćanstvo u Boki*)

⁷ *Statuta et leges civitatis Cathari*, Venetiis, 1616, 163.

⁸ Н. Фејић, *Которска канцеларија у средњем веку*, Историјски часопис, 27 (1980) 5-62 (= Фејић, *Которска канцеларија*)

⁹ F. Cornelio, *Catharus Dalmatiae civitas*, Patavii 1759, 24 (= Cornelio, *Catharus*); D. Farlati, *Illyricum sacrum VI*, Venetiis 1800, 453 (= Farlati, *Illyric. sacr. VI*); G. Gelcich, *Memorie storiche sulle Bocche di Cattaro*, Zara 1880, 118-121 (= Gelcich, *Memorie storiche*); P. Butorac, *Kotor za samovlade (1355.-1420.)*, Gospa od Škrpjela, Perast 1999, 45-46; И. Божић, *Которско-млетачки спорови око црквених драгоцености*, Немирно поморје XV века, Београд 1979, 28-29.

¹⁰ М. Чанак-Медић, *Свети Лука у Котору; Света Марија у Котору*, in: Архитектура Немањиног доба II, Београд 1989, 128, 206; М. Milošević, *Tragovi prve srebrne pale которске катедрале из XIV stoljeća*, in: Pomorski trgovci, ratnici i mecene. Studije o Boki Kotorској XV-XIX stoljeća, Equilibrium-CID, Beograd-Podgorica 2003, 388-397.

да су том приликом уништена и многа писана сведочанства. Најстарије сачуване судско-нотарске књиге потичу из година 1326-1337, после чега настаје прекид све до 1395. Тек од 1418. године судско-нотарске књиге су сачуване у континуитету без већих празнина.¹¹

С друге стране, у Бискупском архиву Котор не постоји *in continuo* грађа старија од 1434-1435. будући да је првобитни дијецезански архив изгорео у пожару који је 1434. године захватио епископски двор. Од старије грађе сачувани су само попис црквене имовине из 1431. године и Статут Братовштине Светог Крста из 1298. године у препису из 15. века.¹² Приликом пожара нису уништена сва документа будући да о постојању појединачних исправа из ранијих времена сведоче спорадичне вести аутора 18. и 19. столећа. Судбина тих исправа данас није позната.

У наредним столећима Котор је у више наврата страдао током земљотреса који су периодично погађали источнојадранске обале. Посебно разорни, поред тзв. *велике треиње* из 1667, били су потреси из година 1563, 1608, 1711 и 1746.¹³ С много оправданих разлога може се претпоставити да су снажна подрхтавања тла поред људских живота и древних грађевина у неповрат однела и многе старе исправе, рукописне књиге и инкунабуле. Осим тога, сви средњовековни градови су се у мањој или већој мери с времена на време суочавали са језивим последицама ватрених стихија. Тако је стари доминикански манастир Светог Николе у Котору чак два пута тешко пострадао у пожарима из година 1622. и 1896. којом приликом је потпуно уништено и рукописно благо у његовом поседу.¹⁴

Поред природних непогода осипању грађе погодовала је и немарност коју су аустријске власти и њихови локални представници испољавали током 19. века. Средином тог столећа историчар Јосип Ђелчић жалио се на катастрофално стање у коме се обрела грађа из периода Млетачке републике, која је „*лежала међу брдом старе звожђарије*“ у подрумским просторијама Среског начелства у Котору где је „*услед влаге и надирања воде била изложена највећем уништавању*“. Осим тога, аустријске власти су 1883. године наредиле да се део архивалија из Котора пребаци у Задар у циљу формирања централног архива за Далмацију. На лоше стање те

¹¹ Cfr. Историјски архив Котор, *Водич кроз архивску грађу*, Котор 1977, 156-170 (= ИАК, *Водич*)

¹² А. Belan, *Biskupski arhiv Kotor*, in: Crkveni arhivi & biblioteke. Zbornik radova sa Meunarodne konferencije odrzane u Kotoru 17-18. aprila 2002. godine, Kotor, 2004, 137-144.

¹³ Cfr. М. Milošević, *Zemljotresi u Kotoru i okolini kroz svjedočanstva arhiva*, in: Pomorski trgovci, ratnici i mecene, 291-312.

¹⁴ М. Milošević, *Inkunabule i postinkunabule biblioteke Kotorske biskupije*, in: Pomorski trgovci, ratnici i mecene, 486.

грађе указивао је и Константин Јиречек.¹⁵ Тек после Другог светског рата и оснивања Државног архива у Котору (1949) отпочео је систематски рад на чувању, обради и презентовању архивске грађе.

Ако се све ово узме у обзир, намеће се логичан закључак да озбиљно треба размотрити и најмањи знак који у сачуваним документима указује на постојање исправа којима данас више није могуће ући у траг у њиховом изворном облику. Неколико трансумпта и помена таквих исправа налази се у једној рукописној књизи Историјског архива Котор, похрањеној у збирци *Дукали и листине 1309-1822* под бројем 141 и сугестивним називом *Altari e chiese delle Bocche di Cattaro. Copie dei documenti dei secoli XV e XVI (1435-1513)*.¹⁶ У питању је врста картулара у коме су сакупљени документи који се односе на 34 цркве и олтара. Већина поменутих цркава налазила се у граду, његовој непосредној околини (Шурањ), на обалама Которског залива у подножју Врмца, на Веригама и подручју Црниплата, односно Тивта. Ови документи су вишеструко занимљиви будући да осликавају унутрашњи живот цркве за време петорице млетачких епископа Котора – Марина Контарена, Анђела Фазола, Марка Нигра, Петра Брутија и Јована Кјерегатија.¹⁷ У њима се налазе подаци о наименовањима ректора и капелана која су вршили епископи лично или преко својих викара, записи о споровима вођеним због узурпације патронатских и других права, изводи из папских була и других значајних докумената, подаци о завештањима и породичним везама и односима. Значај ових исправа превазилази оквире црквене историје, пошто се у њима помињу многе личности које су оставиле значајног трага у животу Котора током првих деценија под млетачком влашћу.

Документи који се налазе у овој књизи представљају аутентичне преписе исправа расутих по различитим књигама Бискупског архива. Књига *Altari e chiese delle Bocche di Cattaro* писана је развијеним хуманистичким курзивом у коме су још увек видљиви елементи готичког курзива, нарочито код слова **b**, **d**, **h**, **l**, **p** и **q**. Утицај готице делимично је могуће објаснити и предлошком који је непознати писар користио. Међутим, чињеница да је разрешио највећи број скраћеница из оригиналних докумената и правилно прочитао велики број назива и специфичних термина, сведочи о томе да је добро познавао рукопис Јована де Луксије, али и хуманистику Петра Бафа и Марина *de Gosis*, канцелара епископске курије из времена которских епископа Анђела Фазола и Марка Нигра. *Altari e Chiese* имају карактер приручника, који није написан само зато да би сачувао успомену на которске цркве и олтаре, већ и стога да би

¹⁵ ИАК, *Водич*, 27-28.

¹⁶ ИАК, DIL IX, *Altari e chiese delle Bocche di Cattaro. Copie dei documenti dei secoli XV e XVI (1435-1513)* (= *Altari e chiese*)

¹⁷ К. Митровић, *Млетачки епископи Котора (1420-1513)* (магистарски рад одбрањен на Филозофском факултету у Београду 23. октобра 2006. године)

се користио у практичне сврхе. Особине рукописа упућују на закључак да је књига написана у 16. веку.

*

Највећи которски епископ средњег века био је Марин Контарено (1430-1453).¹⁸ Породица Контарини, из које је потицао, била је веома стара и угледна и сматрана је за једну од дванаест тзв. *апостолских* породица које су учествовале у оснивању Венеције.¹⁹ Током столећа Контарини су отаџбини подарили више дуждева и велики број знаменитих људи у које свакако треба убројити и которског епископа.²⁰ Иако се о личности Марина Контарена пре доласка у Котор осим порекла не зна ништа друго, на основу онога што је четврт века чинио у Которској епископији може се закључити да је био веома образован, тактичан, строгих принципа, са нескривеним талентом за дипломатију, покровитељ уметника. Између осталог, велику пажњу поклањао је материјалним приликама у дијецези и бризи за поједине цркве скрупулозно водећи рачуна да на положаје ректора долазе одговарајуће личности. Захваљујући његовој марљивости и строгости, као и приљезности његовог канцелара Јована де Лукције, који је уједно био и јавни нотар, сачувани су бројни документи који сведоче о тим именованима. У рукописној књизи *Altari e chiese*, у документацији која се односи на време Контареновог епископата, поменуто је чак пет исправа које се до данас нису сачувале у свом првобитном облику, већ само у трансумптим или изводима.

Прва од њих односи се на цркву Светог Ловринца која се налазила на подручју данашњег насеља Лепетани. Црква је била веома стара будући да је поменута већ у првој судско-нотарској књизи под годином 1326.²¹ Поред уобичајеног назива *Sanctus Laurentius* у изворима 15. столећа уз ову цркву обично се наводи и *ampubum ad Peregium*, што доказује да се налазила недалеко од прелаза преко морског теснаца Вериге. Из исправе од 14. јула 1439. године сазнаје се да је црква била поверена на старање свештенику Јовану Доминику из Венеције, који је недавно преминуо у свом граду.²² Епископ је стога прогласом истакнутим на улазу

¹⁸ К. Митровић, *Которски бискуп Марин Контарено и Српска деспотовина*, Историјски часопис 49 (2002) 67-91.

¹⁹ A. Da Mosto, *I Dogi di Venezia*, Giunti, Firenze-Milano 2003, 52.

²⁰ Cfr. Farlati, *Illyric. sacr.* VI, 460.

²¹ A. Mayer, *Kotorski spomenici, I knjiga kotorskih notara*, Zagreb 1951, № 10, 32, 72, 141, 190, 198 (= Mayer, *Kotorski spomenici*) Cfr. I. Stjepčević, *Lastva: historijski pregled*, in: Arhivska istraživanja Boke Kotorske, Gospa od Škrpjela, Perast 2003², 327.

²² „Cum propter inopinabilem obitum dilecti in Christo filij quondam venerabilis viri praesbyteri Johannis Dominici de Venetijs, rectoris ecclesiae Sancti Laurentij ad Peregium, Diocoesis Catharensis, noviter in civitate Venetiarum deffuncti, vacet ecclesia supradicta“, *Altari e chiese*, 53.

у катедралу позвао патроне да се у року од наредних осам дана изјасне о даљој судбини цркве. Пошто се патрони ни после месец дана нису одазвали на епископов позив, он је поновљен 19. августа. Тек сутрадан окупили су се чланови породице Драго, који су своје патронатско право доказивали помоћу исправе од 31. августа 1324. године чији је састављач био некадашњи канцелар Петар Витов.²³ Ова исправа сачувана је као трансумпт у документу од 20. августа 1439.²⁴ На основу старије исправе сазнаје се да су реченог дана 31. августа 1324. године Драго Балдуинов са синовима Марком и Николом, и Марин Филипов, синовац пок. Јунија Каликстовог, својом добром вољом изабрали за опата и ректора Светог Ловринца каноника Сергија, сина пок. Домање Болице. Сергију Болицу било је препуштено да црквом управља „*како доликује*“ до краја свог живота под једним условом. Уколико би неки од Маркових или Николиних наследника био свештеник, Сергије би морао да му уступи део црквених прихода.²⁵ У овом документу црква се назива *Sanctus Laurentius de Culpho Cathari in Pladano* (Плавда).

Сергије Болица, син покојног Домање, которски каноник и ректор Светог Ловринца, није нико други до потоњи епископ Сергије II (1328-1331) око чијег је избора у Котору дошло до великог метежа. Сергије Болица представљао је избор папе Јована XXII, док је Пандулф (Ландулф), архиепископ Барија, у својству митрополита которске цркве, за епископа одредио извесног фрањевца Јована из Витерба. Пандулфов поступак изазвао је огорчење Јована XXII који је посебном булом Сергија доживотно изузео од јурисдикције архиепископа Барија.²⁶ Житељи Котора су одлучно стали на страну митрополита, истакавши у први план статутарну одредбу по којој домаћи свештеник није могао постати епископ свога града.²⁷ Сергијев брат Марин је утамничен, док је породична имовина заплена, у чему је Которанима по свој прилици подршку пружио српски краљ Стефан Дечански.²⁸ На то је папа 1. јуна 1330. године граду и његовим грађанима запретио екскомуникацијом и интердиктом.²⁹ Сергије II се за то време склонио на папски двор у

²³ О канцелару Петру Витовом v. Фејић, *Которска канцеларија*, 37.

²⁴ v. Прилог 1

²⁵ *Altari e chiese*, 53t.

²⁶ A. Theiner, *Vetera monumenta Slavorum Meridionalium I*, Romae 1863, 171.

²⁷ У штампаном издању Которског статута из 1616. године не налази се ниједна одредба такве садржине.

²⁸ J. Martinović, *Sveštenički stalež Kотора prve polovine XIV vijeka*, in: Crkvene prilike u Kotoru prve polovine XIV vijeka, Gospa od Škrpjela, Perast 2003, 64; Blehova, *Hrišćanstvo u Boki*, 49.

²⁹ T. Smičiklas, *Codex Diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae IX*, Zagabriae 1911, 520-521 (= Smičiklas, *Cod. Dipl.*)

Авињону на коме је и умро 1342. године.³⁰ Напослетку Јован XXII је морао да попусти, тако да је 15. априла 1331. Сергија Болицу поставио за епископа Пуле у Истри,³¹ док је нови которски епископ постао Рајмунд Агонти, кармелићанин из Кларета у Италији.³² Одједи ових догађаја осећали су се још 1336. године када је папа Бенедикт XII наредио да се казне они који су организовали и извршили напад на епископа Сергија и његове рођаке.³³

Исправа од 31. августа 1324. године пружа неколико значајних података. Пре свега у њој се налази најстарији забележени помен цркве Светог Ловринца, над којом су још тада патронатско право имали чланови породице Драго, Драго Балдуинов са синовима Марком и Николом, и Марин Филипов, синовац пок. Јунија Каликстовог, којима је било веома важно да својим потомцима свештеницима осигурају приходе од дотичне цркве. Осим тога, о Сергију Болицу сазнајемо да је четири године пре избора за епископа био угледни которски каноник и ректор Светог Ловринца у Плавди.

У време Марина Контарена спор око ове цркве окончан је већ истог дана, 20. августа 1439. године, када су патрони и хередитари за новог ректора једногласно изабрали Марина, сина Наталина пок. Трипе Драго.³⁴

Понекад је долазило до замене црквених положаја. Такав случај догодио се у децембру 1435. године. Канцелар Јован де Луксија обавестио је епископа Контарена да Ђорђе Радов, ректор цркве Светог Михаила,³⁵ лежи болестан у свом дому. Пошто није био у прилици да испуњава пастирске обавезе, презвитер Ђорђе је епископу предложио, посредством његовог канцелара, да се замени са Антонијем Друшком, који је у то време био ректор Свете Агате у Мрчевцу,³⁶ како црква због његове немоћи не би трпела штете. Епископ је сматрао да је за Ђорђа Радова боље да напусти Светог Михаила и да се премести у Свету Агату

³⁰ Cornelio, *Catharus*, 22.

³¹ Smičiklas, *Cod. Dipl. IX*, 553-554.

³² Smičiklas, *Cod. Dipl. IX*, 554-555; Farlati, *Illyric. sacr. VI*, 445.

³³ Smičiklas, *Cod. Dipl. X, Zagabriae* 1912, 274-275.

³⁴ *Altari e chiese*, 53t.

³⁵ Црква Светог Михаила једна је од најстаријих у Котору. Њен опат Петар („*Petrus abbas sancti Michahelis Catarensis*“) поменуто је у исправи о освећењу катедрале Светог Трипуна од 19. јуна 1166. године, Smičiklas, *Codex Dipl. II, Zagabriae* 1904, 102. Cf. Z. Čubrović, *Crkva Svetog Mihaila u Kotoru*, Godišnjak Pomorskog muzeja u Kotoru, 31-32 (1983-1984), 151-159.

³⁶ Антоније Друшко је за ректора Свете Агате постављен 13. новембра 1435. после смрти презвитера Трифуна Паутино, *Altari e chiese*, 60-60t. Село Мрчевац налазило се источно од Тивта, касније је постало заселак Богдашића; v. И. Синдик, *Комунално уређење Котора од друге половине XII до почетка XV столећа*, Београд 1950, 20.

где би имао мање обавеза. Стога се Ђорђе Радов слободно и својевољно одрекао свих права, прихода и хипотека које је имао у цркви Светог Михаила, о чему је 21. децембра састављена посебна исправа.³⁷ Истог дана Антоније Друшко је у пратњи Микана Вракјена, ректора цркве Светог Луке, ступио пред епископа и одрекао се својих права над Светом Агатом „у корист и напредак обе цркве“.³⁸ Марин Контарено је Антонија, сина истакнутог пословног човека, дипломате и млетачког грађанина Марина Друшка,³⁹ поставио и потврдио у звању ректора Светог Михаила у чврстој нади и уверењу да ће дотична црква уз божју помоћ и његово залагање узрстати у духовном и материјалном погледу.⁴⁰ Ђорђе Радов је истовремено именован за ректора Свете Агате.⁴¹ Антоније Друшко је био веома образован човек, будући да је неко време заједно са братом Друшком провео у Падови на студијама.⁴²

Међутим, убрзо после овог именовања пред епископа су ступили Ђорђе Гимо, Добрушко, Трипко, Никша и Јакша, синови Маргоција Пасквалија, браћа Марин и Матија синови пок. Налиса Скити и Никола син пок. Јована сина пок. Трипе Буће који су тврдили да имају право патроната над црквом Светог Михаила. Као потврду донели су исправу од 7. марта 1389. године, коју је саставио тадашњи которски канцелар Ванес из Фирма.⁴³ Изводи из ове данас изгубљене исправе сачувани су у документу од 14. маја 1436. године којим је дотични спор око замене ректорија окончан.⁴⁴ Поменути племићи су старим документом доказивали да су њихови преци Трифун Бућа, Гимо Гимани, Марго Трифунов и Мароје Налисов имали *ius patronatus* над црквом Светог Михаила, што је потврдио и тадашњи которски епископ Бартоломеј II.⁴⁵ Овим которским племићима било је једино важно да пред Марином Контареном истакну своја права, иначе се нису противили његовом избору, после чега је Антоније Друшко још једном потврђен у звању ректора Светог Михаила исправом од 14. маја 1436. године.⁴⁶

³⁷ *Altari e chiese*, 33.

³⁸ „Pro utilitate, et melioramento ambarum Ecclesiarum“, *Ibid.* 60t.

³⁹ Cfr. I. Stjepčević, *Prevlaka*, in: Arhivska istraživanja Boke Kotorske, 141-142 (= Stjepčević, *Prevlaka*)

⁴⁰ „Te in rectorem dictae ecclesiae Sancti Michaelis eligimus, deputamus, et confirmamus firma spe, fiduciaque conceptis: Quod dicta ecclesia gratia Domino asistente propitia per tuae circumspectam industriam in spiritualibus, et temporalibus suscipiet incrementa“, *Altari e chiese*, 33t-34.

⁴¹ *Ibid.* 60t-61.

⁴² Stjepčević, *Prevlaka*, 142.

⁴³ О канцелару Ванесу из Фирма в. Фејић, *Которска канцеларија*, 40.

⁴⁴ в. Прилог 2

⁴⁵ *Altari e chiese*, 34-34t.

⁴⁶ *Ibid.* 34t.

Осим што доказује да су поједини огранци породица Гимо, Пасквали, Скити и Бућа имали патронатска права над црквом Светог Михаила током последње две деценије 14. века, а вероватно и раније, ова исправа доприноси решавању хронолошких недоумица које се тичу редоследа которских епископа пред крај истог столећа. Последњи которски епископ 14. века о коме постоје релативно прецизни хронолошки подаци био је Бернард I, дотадашњи епископ Дриваста у северној Албанији, за кога у регистрима папе Гргура XI стоји да је 29. априла 1374. постао епископ Котора.⁴⁷ Њега је по свој прилици већ следеће 1375. године на том положају из непознатог разлога заменио доминиканац Јован из Драча. Према наводима Фламинија Корнелија, он је на челу которске цркве остао до 1391. године, када се, будући привучен духом доминиканске дисциплине и духовности, добровољно повукао у манастир Светог Доминика у Венецији.⁴⁸ Данијел Фарлати је сагласан са овим наводима, али сматра да је епископ Јован Котор напустио тек 1397. године. Након две године проведене у највећој побожности међу браћом, преминуо је у дотичном манастиру.⁴⁹

Фламиније Корнелије после Јована из Драча не наводи ниједног которског епископа све до 1410. године, истакавши да ниједно име није упамћено „attamen ex antiqua traditione, et vetustis memoriis eum sibi vindicat Ecclesia Catharensis“.⁵⁰ Данијел Фарлати након епископа Јована спомиње још два имена: Николу, за кога каже да се не зна тачно у ком веку и које године је преузео управу над которском црквом, и Бартоломеја II о коме није сачуван ниједан други спомен осим имена у *Tabulae Consistoriales* и податка о 1408. као години смрти.⁵¹ Документ од 7. марта 1389. године посредно потврђује опрезни навод Конрада Ојбела да је Бартоломеј II постао которски епископ током 1388. године.⁵² Бартоломеј Вани припадао је Реду пустињака светог Августина (*Ordo Eremitarum sancti Augustini*),⁵³ а према сопственом признању био је и *Sacrae Theologiae Magister*.⁵⁴ Захваљујући подацима из папских регистара које Ојбел доноси могуће је барем условно реконструисати листу которских епископа на самом крају 14. и током прве деценије 15. века. Бартоломеј II је био которски епископ до 15. фебруара 1395. године када је пребачен у јужноиталијанску дијецезу Калви, суфрагана капуанског архиепископа.

⁴⁷ Farlati, *Illyric. sacr.* VI, 453; C. Eubel, *Hierarchia catholica Medii aevi I (1198-1431)*, Monasterii 1913², 177 (= Eubel, *Hierarchia catholica I*)

⁴⁸ Cornelio, *Catharus*, 25-26.

⁴⁹ Farlati, *Illyric. sacr.* VI, 453.

⁵⁰ Cornelio, *Catharus*, 26.

⁵¹ Farlati, *Illyric. sacr.* VI, 453-454.

⁵² Eubel, *Hierarchia catholica I*, 177.

⁵³ *Ibid.* 177.

⁵⁴ *Altari e chiese*, 34t.

На том положају остао је до 5. марта 1403. године када је именован за епископа Скадра, што је све забележено у регистрима Бонифација IX.⁵⁵ У списима Апостолске коморе сачувана су два документа у којима се овај епископ помиње. Први од њих датован је 20. августом 1398. године и у њему се наводи да је Бартоломеј тога дана лично на име *servitium communis*-а⁵⁶ уплатио 8 златних форинти, 16 солида и 8 денара *monete Romane*. Речена сума представљала је половину *servitium*-а, а епископ се обавезао да остатак дуга исплати до наредног празника Успења блажене Девике Марије.⁵⁷ Годину дана касније, 20. августа 1399. епископ Бартоломеј је уплатио преосталу суму у истом износу.⁵⁸ Ови подаци осетно противрече наводима из папских регистара и упућују на закључак да је Бартоломеј II Котор напустио најраније крајем 1399. или почетком 1400. године.

Након Бартоломеја II Конрад Ојбел под годином 1397. помиње извесног Николу, што је веома магловит и непоуздан податак. Према регистрима истог папе Бонифација IX нови которски прелат постао је 16. јуна 1400. године извесни Дионизије, дотадашњи епископ дијецезе Росе, суфрагана дубровачког архиепископа. Њега је на том положају наследио кармелићанин Хенрик *de Tolnis*.⁵⁹ У наредних десетак година нема података о личности или личностима које су се налазиле на челу Которске епископије. Папа Гргур XII именовао је Антонија из Битонта за которског епископа почетком 1410. године.⁶⁰ Са овим бенедиктинцем започиње стогодишњи период у историји которске цркве коме су обележје дали епископи пореклом Млечани.

Конфузија око имена и година понтификата которских али и других епископа и архиепископа на југоисточним обалама Јадрана на размеђи 14. и 15. столећа не може се објаснити само одсуством бриге локалних црквених власти за вођење сопствене администрације, као ни перманентним уништавањем грађе током многобројних ратова и промена власти којима је ово подручје било изложено у потоњим столећима. У време о коме је реч Римска црква била је захваћена расцепом који

⁵⁵ Eubel, *Hierarchia catholica I*, 159, 175 n. 6, 440.

⁵⁶ *Servitium communis* је такса коју су новоизабрани епископи по ступању на дужност плаћали Апостолској комори

⁵⁷ Monumenta Croatica Vaticana, *Camera apostolica 2: Obligationes et solutiones – additamenta*, Zagreb-Rim 2001, № 1307.

⁵⁸ *Ibid.*, № 1276.

⁵⁹ Eubel, *Hierarchia catholica I*, 177, 422-423.

⁶⁰ Постоји неслагање око датума када се то догодило. Cornelio, *Catharus*, 26 сматрао је да је у питању био супарнички папа Александар V кога је изабрао Пизански сабор и да је ово именовање извршено 10. фебруара. Farlati, *Illyric. sacr. VI*, 454 наводи 22. јануар као датум Антонијевог доласка на чело которске цркве. Eubel, *Hierarchia catholica I*, 175, n. 6 говори о 27. јануару, док на стр. 177 износи мишљење слично Корнелијевом – датум је 10. фебруар и он се налази у регистрима папе Александра V.

је остао упамћен под називом Велика шизма. Раскол је започео већ у марту 1378. године након смрти папе Гргура XI, који је после седамдесет година из Авињона апостолску столицу пренео у Рим, окончавши на тај начин једно од најтежих раздобља у историји западне цркве познато под називом *авињонско ропство*. Велика шизма је окончана тек на собору у Констанци (1414-1418) избором папе Мартина V.⁶¹ Током тог раздобља различите црквене струје бирале су своје поглаваре, тако да су у истом тренутку постојала двојица а некад чак и тројица папа. Сваки од папа је по сопственом нахођењу и из редова властитих присталица постављао епископе и архиепископе, о чему постоје сачувани регистри који нису увек и у свему прецизни. Осим тога, у времену између 1378. и 1421. године Котор је доживео разарање од стране млетачке флоте под заповедништвом Виктора Пизанија, био изложен социјалним тензијама и побунама у самом граду, док је његов дистрикт представљао поприште обрачуна између снага босанског краља Твртка I, Балшића, Радича Црнојевића, Сандаља Хранића и других. На све то надовезивали су се континуирани економски и политички притисци суседног Дубровника. С много сигурности може се претпоставити да су тадашњи епископи настојали да што пре напусте дијецезу која им је поверена на старање, док је њихова документација уништавана у метежима или резигнирано препуштана зубу времена и заборава. Стога чак и један наизглед безначајни податак, попут овог који доноси извод из исправе од 7. марта 1389. године, представља битан путоказ на сложеном путу решавања хронолошких и просопографских непознаница у историји которске дијецезе.

Будући да у Бискупском архиву Котор не постоји грађа старија од 1434. године, не може се имати увид у делатност прве четворице млетачких епископа на локалном нивоу, тј. готово да се не зна ништа о именованима и одлукама које су они доносили а тичале су се појединачних цркава и свештеника. У питању су епископи Антоније из Битонта (1410-1420), Рајмунд из Витерба (1421-1422), Франђеско Павони (1422-1425) и Секундо Нани (1425-1430). Сачуван је посредни податак о једном таквом именовану који се односи на епископа Секунда Нанија.

У исправу Марина Контарена од 5. новембра 1452. године поред избора ректора цркве Светог Ђорђа на Пучу, извесног презвитера Матије Лекије, помиње се и претходно наименовање које је извршио Секундо Нани. Патронатско право над овом црквом у време Секунда Нанија припадало је извесном Клименту, сину Пале Јакшетимија из Котора („*Clemens Pallae Jaxetimi de Catharo*“) чијом вољом је за ректора доведен презвитер Ратко Толани (*Rathicus Tollani*), иначе добро познат из судско-нотарских књига и документата Бискупског архива из времена Марина Контарена. Ратко Толани је био у дуговима, тако да је епископ често морао

⁶¹ О Великом расколу в. Ц. Линч, *Историја средњовековне цркве*, Слио, Београд 1999, 422-426 (са референтном литературом).

да га опомиње да повериоцима, црквеним лицима и лаицима, исплати њихова потраживања. Такође није водио рачуна ни о духовним обавезама, због чега је више пута био опоменут. Секундо Нани је потврдио избор Ратка Толанија за ректора цркве Светог Ђорђа и о томе издао исправу 2. јула 1429. године.⁶² Црква Светог Ђорђа налазила се на Пучу, локалитету који се простирао у дну Которског залива, јужно од градских зидина и врела Гурдић, а име је добио по истоименом извору. На том месту било је обрадивог земљишта и винограда которских грађана.⁶³

Овај документ је веома значајан јер помаже да се бар приближно одреди датум смрти Секунда Нанија и време избора Марина Контарена. Данијел Фарлати је веровао да је папа Мартин V поставио Контарена за которског епископа 11. дана јунских ида, односно 3. јуна 1429. године после, по свему судећи, изненадне смрти Секунда Нанија.⁶⁴ Уколико је Фарлати у праву, то би могло значити две ствари: да је преписивач Контаренове исправе неколико деценија касније погрешно приликом навођења датума, те је уместо 1428. ставио 1429. годину. Друга могућност је да је Секундова исправа била *notitia*, тј. да је записана пошто је од именовања Ратка Толанија за ректора цркве Светог Ђорђа прошло неко време у току кога је епископ преминуо. За разлику од Фарлатија, Фламиније Корнелије истиче да је Контарено за епископа изабран 23. јула 1430. године.⁶⁵ Временске одреднице поменуте у изгубљеној исправи Секунда Нанија у потпуности кореспондирају са подацима из регистара папе Мартина V,⁶⁶ на основу чега се намеће логичан закључак да је епископ Нани још увек био жив у лето 1429. и да је умро или у другој половини исте или почетком наредне 1430. године.⁶⁷

Стари документи коришћени су као доказно средство у току судских парница. Веома занимљив спор, током кога су наведене две исправе, од којих је прва само поменута а друга сачувана као трансумпт, водио је презвитер Драгоје Драго око права на бенефицију у цркви Светих Марије и Луције у годинама 1457-1460. У првој од тих листина наведено је да су својевремено хередитари и патрони дотичне цркве за њеног ректора законито изабрали и поставили свештеника Николу Драго уз сагласност и по жељи „*часног оца господина Рајмунда из Витерба, некада которског*

⁶² *Altari e chiese*, 48; v. Прилог 3.

⁶³ С. Накићеновић, *Бока: антропогеографска студија*, ЦИД, Подгорица 1999 (фототипско издање), 225; 233.

⁶⁴ Farlati, *Illyric. sacr.* VI, 460.

⁶⁵ Cornelio, *Catharus*, 32.

⁶⁶ Eubel, *Hierachia catholica I*, 177 наводи 10. јули 1430. године као датум избора Марина Контарена.

⁶⁷ Cfr. A. Dabinović, *Kotor pod Mletačkom republikom (1420-1797)*, Zagreb 1934, 134-135.

епископа“, који га је на том положају потврдио.⁶⁸ Експозитив старе исправе нашао се у новом документу Марина Контарена од 18. марта 1433. године, којим је овај епископ презвитеру Марину Јакова Пасквалија у својству ректоровог помоћника доделио вечни бенефициј у цркви Светих Марије и Луције, чији је ректор у то време још увек био Никола Драго. Додела бенефиција праћена је посебном клаузулом: уколико би дошло до промене ректора, бенефициј би са свим приходима и рентама и даље уживао Марин Пасквали.⁶⁹

Више од двадесет година касније, 25. фебруара 1457, дошло је до несугласица око дотичног бенефиција између новог ректора Драгоја Драго и његовог прокуратора Марина Пасквалија. У својству папског делегата спор је требало да води каноник Михаило Вракјен.⁷⁰ Околности под којима је дошло до сукоба познате су на основу писма Каликста III упућеног Михаилу Вракјену. У питању је био папин одговор на захтеве Драгоја Драга, који је истакао да је он својевремено био ректор цркве Светог Мартина у Плавди, у долини Светог Ловринца. Никола Драго се у међувремену из „*извесних разумних разлога*“ одрекао положаја ректора у цркви Светих Марије и Луције. Марин Контарено је прихватио оставку и сагласио се са предлогом да за новог ректора буде постављен Драгоје Драго, док је Николи Драго додељена црква Светог Мартина. Презвитер Драго је „*канонски*“ стекао право да ужива половину прихода од своје нове цркве.⁷¹ С друге стране, Марин Пасквали је тврдио да ти приходи у целости њему припадају. Аргумент ректора Драга био је да је епископ његовог колегу својевремено лишио тог права на основу „*неких писама*“ којима данас више није могуће ући у траг. Папа је под претњом казне екскомуникације Михаилу Вракјену наредио да Драгоју Драго у предвиђеном року омогући да несметано ужива своју половину прихода или да му додели други бенефициј приближне вредности.⁷² Каноници Јован Трифунов (Палташић) и Јован Андријин одређени су да папску одлуку спроведу у дело. У то време епископ Анђело Фазоло био је одсутан из Котора.

Како се у погледу овог случаја ништа озбиљно није предузимало, презвитер Драго је протествовао против каноника, тако да су били

⁶⁸ *Altari e chiese*, 19t.

⁶⁹ „Te in praesentis rectoris socium in dicta ecclesia benefiiciata perpetuo, ut quocumque alio adveniente rectore, dictum beneficium, omensque eius redditus, et proventus perpetualiter possidere valeat praesentium tenore confirmamus, approbamus, et ratificamus“, *Ibid.* 19t; v. Прилог 4.

⁷⁰ *Ibid.* 20.

⁷¹ „Ipseque Drago collationis, et provisionis sibi factarum huiusmodi vigore medietatem dictae Ecclesiae Beatae Mariae et Sanctae Luciae assecutus fuisset canonice“, *Ibid.* 20.

⁷² *Ibid.* 20t.

одређени посебни арбитри који је требало да се увере у оправданост његових оптужби. Комисија је саслушала канонике и утврдила да Драгове апелације заиста нису биле благовремено прослеђене Светој Столици. Извесни „неутрални“ посматрачи тврдили су да спор треба решити тако да се Драгоје Драго и Марин Пасквали у будуће не би надметали око спорне половине прихода и других права. У сукоб се поново умешао папа, овог пута Пије II, који је у писму од 17. јуна 1460. године истакао да је пажљиво прегледао ранију апелацију и изјаве сведока за које је изразио веровање да су биле дате без „наклоности, мржње и страха“.⁷³ Према општој процени годишњи приходи цркве Светих Марије и Луције износили су 15 златних флорина. Пошто је ректорија по одласку Николе Драга дуже времена била упражњена, право избора новог пароха припало је, по одлукама латеранског сабора, Светој Столици. Стога је папа которском епископу наредио да Драгоја Драга потврди у свим правима и повластицама и да га лично или преко његовог прокуратора уведе у телесни посед цркве Светих Марије и Луције, како би било спречено да он буде окарактерисан као назаконити поседник.⁷⁴ Онима који би се успротивили овој одлуци запређено је казном која није тачно одмерена. Покушаји презвитера Марина да преко прокуратора Николе Пасквалија, и уз помоћ исправа које је у његову корист својевремено саставио Јован де Луксија докаже своја права, није уродило плодом. Каноници су презвитера Драга по папином наређењу увели у духовни и телесни посед цркве и тиме га потврдили на положају ректора.⁷⁵

Црква Свете Марије била је веома стара, будући да се помиње још у првим судско-нотарским књигама под називима „*Sancta Maria del ponte sive de Gurgite*“.⁷⁶ Око 1360. године уз њу је дограђена капела Свете Луције, те је од тог времена црква позната под именом Светих Марије и Луције. Уз цркву је постојао и женски манастир који је био намењен кћерима которских пучана, док су племкиње биле окупљене око цркве Свете Кларе. Јосип Ђелчић наводи да су племићке кћери првобитно боравиле и у цркви Свете Марије „*de Gurgite*“ све до 1360. године, када су пучани за своје кћери саградили црквицу Свете Луције,

⁷³ *Ibid.* 20t.

⁷⁴ „Etiam si tanto tempore vacaverit quod eius collatio iuxta Lateranensis statuta concilij ad Sedem Apostolicam legitime devoluta, ipsaque ecclesia Beatae Mariae, et Sanctae Luciae dispositioni apostolicae specialiter reservata existat . . . Inducens per te, vel alium, sive alios eumdem Dragonem, vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem ecclesiae Beatae Mariae, et Sanctae Luciae iuriumque, et pertinentiarum praedictarum, et deffendes, inducto amoto, exinde quolibet illicito detentore“, *Ibid.* 21.

⁷⁵ *Ibid.* 21t-22. О презвитеру Драгоју Драго v. Blehova, *Hrišćanstvo u Boki*, 335-338.

⁷⁶ Mayer, *Kotorski spomenici I*, № 50, 225, 228, 403, 438, 465, 802, 829, 935, 1026, 1273; *II knjiga kotorskih notara*, Zagreb 1981, № 57, 643, 1250, 1258, 1390, 1436, 1616, 1735.

после чега су властелинке напустиле ово место.⁷⁷ Највероватније да су у овом манастиру боравиле тзв. беле бенедиктинске, односно припаднице женског огранка камалдолијског пустињачког реда.⁷⁸ Овај пустињачки манастир је према наводима Ива Стјепчевића запуство већ крајем 16. века, док је црква затворена за богослужење по наређењу епископа Марина Драго крајем 17. столећа пошто су на њу постављене ратне направе.⁷⁹ Данас није позната тачна локација на којој се црква налазила, али је извесно да је била смештена уз ободу јужних зидина према врелу Гурдић и јужној градској капији.⁸⁰ За ову цркву био је везан презвитер Вита Чучо, син пок. Трифуна, који се у најстаријим судско-нотарским књигама у више наврата помиње као њен опат.⁸¹ Ристо Ковијанић је у личности овог духовника препознао славног градитеља Дечана „*фра Виту, малог брата, протомајстора из Котора, града краљева*“.⁸²

Прилози

1.

Трансумпт исправе од 31. августа 1324. године којом Драго Балдуинов са синовима и Марин Филипов за ректора цркве Св. Ловринца бирају которског каноника Сергија сина пок. Домање Болице

Anno Domini MCCCXXIII mensis Augusti die ultimo eiusdem. Coram testibus subnotatis nos quidem Drago de Balduino una cum filijs meis Marco et Nicolao atque Marinus Phillippi nepos quondam Junij de Calixto, haereditarij Ecclesiae Sancti Laurentij de Culpho Cathari in Pladano, de bona voluntate nostra eligimus Sergium filium quondam Domanae de Boliza canonicum Ecclesiae Cathedralis in abbatem et rectorem dictae Ecclesiae. Ut ipse tamquam verus et legitimus abbas et rector eiusdem ipsam Ecclesiam regere et gubernare disponat, et regat in vita sua sicut convenit et decet. Et sub tali conditione, quod si aliquis ex filijs meis dicti Dragonis haerodem haberet Clericum, Dominus Sergius teneatur ei dare partem introituum Ecclesiae su-

⁷⁷ Gelcich, *Memorie storiche*, 148 n. 3.

⁷⁸ L. Blehova-Čelebić, *Žene srednjovekovnog Kотора*, CID, Podgorica 2002, 243.

⁷⁹ Stjepčević, *Katedrala sv. Tripuna u Kotoru*, in: Arhivska istraživanja Boke Kotorske, 70.

⁸⁰ J. Martinović, *Pokušaj ubikacije nestalih katorskih crkava srednjega vijeka*, in: Zbornik biskupa Iva Gugića, Perast 1996, 137.

⁸¹ A. Mayer, *Kotorski spomenici I*, № 50, 225, 403, 1273; *II*, № 7, 10, 184, 222, 550, 698, 760, 957, 972, 985, 1244, 1247, 1256, 1259, 1389, 1392, 1465, 1513, 1568, 1616, 1735, 1762.

⁸² Р. Ковијанић, *Которски медаљони*, Београд 1976, 75-76; Idem, *Vita Kotoranin, neimar Dečana*, Београд 1967.

pradictae. Hi sunt Testes Cosmo de Giga, et Paulus Nicolibus Iurati Iudices Catharenses. Et Ego Petrus Viti Catharensis Iuratus Notarius his omnibus interfui, et rogatus scripsi, et roboravi.

IAK, DIL IX, Altari e chiese 53t

2.

Извод из исправе од 7. марта 1389. наведен у документу од 14. маја 1436. у циљу доказивања патронатских права над црквом Св. Михаила

Qui nobis expresse probarunt se esse veros fundatores et haereditores dictae Ecclesiae Sancti Michaelis per instrumentum publicum scriptum per quondam Vanes quondam ser Andreucij de Firmo olim Cancellarium Cathari MCCCLXXXVIII Indictione XII die VII mensis Martij. Quod Instrumentum inceptit.

In Christo nomine Amen. Anno Nativitatis eiusdem MCCCLXXXVIII, Indictione XII, die VII mensis Martij. Ego Dompnus Thomas Cherezemani Rector Ecclesiae Sancti Michaelis de Catharo volens dictam Ecclesiam renovare: Et finit. Quibus omnibus et singulis Nos Frater Bartholomaeus Sacrae Theologiae Magister, Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Catharensis. Johannes quondam Tryphonis de Bucchia, et Gimus Gimani, Margo Tryphonis, et Maroe Nalis familiares dictae Ecclesiae sumus praesentes, et consentientes.

IAK, DIL IX, Altari e chiese 34t

3.

Помен исправе Секунда Нанија од 2. јула 1429. о именовану Ратка Толанија за ректора цркве Св. Ђорђа на Пучу у документу Марина Контарена од 5. новембра 1452. године

Marinus Contareno Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Catharensis. Universis et singulis praesens nostrum privilegium inspecturis pateat evidenter quod dum per obitum quondam venerabilis viri praesbyteri Ratichi Tollani, ultimi rectoris ecclesiae Sancti Georgij de Puteo, vacaret ipsius ecclesiae rectoria etc. Cui ellectio praedicta de iure dignosciter pertinere, tamquam vero, et soli legiptimo haereditario dictae ecclesiae Sancti Georgij de Puteo, ut patet per publicum Instrumentum et Privilegium Reverendissimi in Christo Patris et Domini Domini Secundi Nani olim Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopi dignissimi Catharensis scriptum in MCCCCXXVIII Indictione VII die secundo Julij, per quem investitus fuit praesbyter Rathicus Tollani per electionem factam per Clementem quondam Pallae Jaxetimi.

IAK, DIL IX, Altari e chiese 48

4.

Трансумпт исправе Марина Контарена од 18. марта 1433. са поменом још старије исправе Рајмунда из Витерба (сачувано у оквиру документације која се односи на судски спор из година 1457-1460.)

Marinus Contareno Dei et Sedis Apostolicae gratia Catharensis Episcopus. Dillecto nobis in Christo praesbytero Marino de Pasqualibus perpetuo beneficiato in ecclesia Sanctae Mariae et Luciae nostrae Catharensis Dyocacsis salutem in Domino sempiternam etc. Venerabilis vir dominus Nicolaus de Dragonibus per haeredes, et patronos eiusdem in ipsius ecclesiae abbatem et rectorem iuridice fuit ellectus, et per Reverendum Patrem Dominum Raymundum de Viterbio olim Episcopum Catharensensem de eadem rectoria confirmatus, et institutus cum consensu, et voluntate supradicti Domini Episcopi, et omnium haeredum supradictorum etc. Nos vero ad eum de cuius probitate confidimus dirigentes mentis nostrae aciem, et iustis petentium votis gratum praebentes assensum Te in praesentis rectoris socium in dicta ecclesia beneficiato perpetuo, ut quocumque alio adveniente rectore, dictum beneficium omenisque eius redditus, et proventus perpetualiter possidere valeat. Praesentium tenore confirmamus, approbamus et ratificamus, et Tibi de eodem providemus in signumque verae possessionis, et omnium praemissorum evidentiam per nostri annuli impositionem Te actualiter investimus etc. Anno Dominicae Nativitatis Millesimo Quadragesimo Trigesimo Tertio, Indictione undecima mensis Martij die decimo octavo, Pontificatus Domini Nostri Domini Eugenij Divina providentia Papae Quarti anno secundo.

IAK, DIL IX, Altari e chiese 19t-20

Katarina Mitrović

Summary

VESTIGES OF THE LOST DOCUMENTS IN THE ARCHIVAL BOOKS ALTARI
E CHIESE
delle Bocche di Cattaro

According to the reports of the Byzantine emperor-writer Constantine VII Porphyrogenitus, Kotor existed as developed urban settlement already in the mid 10th century. In spite of that, local archival materials are preserved in larger amount solely for the period 1326-1337, while in a comparative continuity they exist only from 1421, i.e. from the moment when the Community of Kotor got under the rule of Venice. Materials of church provenance, now kept in the Archives of Kotor Bishopric, run in continuo only since 1434. Historical Archives of Kotor is in possession of the manuscript *Altari e chiese delle Bocche di Cattaro. Copie dei documenti dei secoli XV e XVI (1435-1513)* that contains the documentation from the time of five Venetian bishops of Kotor -Marino Contareno, Angelo Faseolo, Marco Nigro, Petro Bruti and Johannes Chierigati. Within these documents vestiges of five now lost deeds from the time of Marino Contareno have been preserved. The first of those documents dates from 31st August 1324 and refers to the appointment of the dean and presbyter Sergius, son of the late Sergius, Domagna Boliza, to the post of the rector of St Lawrence's church ad Peregium. The aforesaid Sergius was four years laier elected Bishop of Kotor, which caused great confusion in Kotor. The second deed bears the date 7st March 1389. Therewith Bishop Bartholomew II confirmed the patronal rights of Triphon Bucchia, Gimo Gimani, Margo Triphonis Pasqualis and Maroe Nalis Sciti of St. Michael's Church in Kotor. This deed is significant because it indirectly confirms that Bartholomew II got the position of the Bishop of Kotor during the year 1388. Othenwise the data on the bishops of Kotor in the period 1375-1410 are scarce and vague regarding chronology. The deed of Secundo Nani of 2nd July 1429, by which this Bishop confirmed the election of Presbyter Rathicus Tolani for the rector of St Đorđe's (St George's) Church at Puč helps us to establish at least approximately the date of the death of that Bishop and the time of the arrival of his successor Marino. Contareno. Secundo Nani died in the second half of 1429 or at the beginning of 1430, while Marino Contareno was elected Bishop of Kotor by the decision of Pope Martin V in July 1430. From 1457 tili 1460 Presbyter Dragoe Drago brought a lavvsuit before the court over beneficiuni at St Mary and Lucy's Church in Kotor and on that occasion as evidence at Court presented tvvo deeds that have been lost since the time. One was from the time of Bishop Raymundus de Viterbio (1421-1422), and the other bore the date 18 March 1433 and was related to the appointment of the presbyter Marinus Pasqualis to the post of socius rectoris at St Mary and Lucy's Church. That post included the assignment of income from the aforementioned Church and the vvhole affair ended before the court of law more than twenty years aftervwards. Parts of the tvvo last mentioned deeds have been preserved as copies within the documentation related to the lavvsuit from the time between 1457 and 1460. These documents are of exceptional importance as they help with clearing up certain chronological and prosopographic issues and contribute to filling in the gaps that have faced the science so far.